

השפעתה של הסביבה האמריקאית ביצירותיו של בלאנק

أثر البيئة الأمريكية بنتائج بلانك

أ.م.د. جاسم رشيد حلو
كلية اللغات / جامعة بغداد

ملخص البحث

شمونيل لييف بلانك اديب عبري اوكراني المنبت. هاجر الى أمريكا وأستقر هناك. ولقد كتب بلانك العديد من القصص والروايات باللغة العبرية. وعالج فيها الكثير من المواضيع، وأهم تلك الامور التي عالجه بلانك حياة اليهود في أمريكا وتأثرهم بالبيئة الأمريكية، والتي كانت واضحة بأسلوب حياتهم وتصرفاتهم. وقد أوضح بلانك في قصصه أن تأثر هؤلاء اليهود بالبيئة الجديدة كان على الأغلب تأثيراً سلبياً، بسبب الفارق الاجتماعي والاقتصادي بين المجتمع الجديد والمجتمع الاصلي. وفي بحثنا هذا سلطنا الضوء على العديد من الخصائص التي تميزت بها نتاجات بلانك، من حيث الشكل والمضمون، وخصوصاً الأفكار التي تدعوا الى الاندماج في المجتمعات الجديدة. كذلك تناولنا موضوع الاسلوب الفني في كتابة القصص عند بلانك، وركزنا بموضوع الحكمة التي تميز بها هذا القاص والتي تكاد أن تكون فريدة من نوعها.

The Impact of the American Environment on Samuel Leib Blank Productions

Assistant Prof. Dr. Jasim Rashid Hulu, University of Baghdad, Faculty of Languages

Research Summary

Samuel Leib Blank Hebraic Ukrainian writer. He immigrated to America and settled there. Blanck wrote many stories and novels in Hebrew. And dealt with many of the topics, and the most important things that dealt with Blanc Jewish life in America and their impact on the American environment, which was clear in their way of life and behavior. In his stories, Blanc explained that the influence of these Jews on the new environment was often negatively impacted by the social and economic difference between the new society and the original society.

In our research, we have highlighted many of the characteristics of Planck's products in terms of form and content, especially those that call for integration into new societies. We also discussed the art of story writing at Planck and focused on the theme of the plot, which is almost unique

השפעתה של הסביבה האמריקאית ביצירותיו של בלאנק

מאת: עוזר לפרופ' ד"ר ג'אסם רשיד חלו

הקדמה:

בלאנק סופר עברי חיי באמריקה, והושפע רבים מן הסביבה האמריקאית, וביחוד הסביבה הניו-יורקית. ההשפעה זו היתה ניכרת ברוב יצירותיו הספרותיות של בלאנק. בלאנק יודע לתאר דברים. הוא אוהב לספר לשם עצם הסיפור בלי כוונה צדדית- פרובלימאטית או אמנותית. כשרונו הסיפורי הוא מן המבורכים ביותר, כשרון טבעי, רענן ופורה. דבריו שופעים כמתוך מעין, ויש לנו הרושם שלא ידע מעולם חבלי-ביטוי או הרהורי-ספק, ומכל שכן- צער של כשלון. יש בו עוד מתממות העלומים ומן ההתפעלות והתמהון של היוצר עם גילוי ראשון של כשרון היצירה שבו.

חשיבות המחקר: חשיבות המחקר נובעת מעצם העיסוק בהשפעת סביבת האדם על אופי יצירותיו של הסופר שמואל לייב בלאנק, כדי שתהיה אמצע חשוב לשכנע את הקורא. וגם כן להבחין את יכולתו הספרותית של בלאנק דרך היצירות שלו.

מטרות המחקר:

1. לדון בנושא השפעת הסביבה האמריקאית, וביחוד הסביבה הניו-יורקית, ואיך בלאנק מבליט את הסימנים החשובים בסביבה זו, שהיו נוכחים באופי יצירותיו של בלאנק.
2. להשקפת האור על רוב יצירותיו של בלאנק שנכתבו באמריקה.
3. ידיעת סוגי האסכולות הספרותיות שהשתמש בהן בלאנק ביצירותיו ההן.

שיטת המחקר: שיטת המחקר היא אנליטית, ולרוב היא אנליטית סמיוטית, מפני שאנו מטפלים בניתוח תמונות שגדושות בסמלים ורמזים וכוללות השראות למשוך את הקוראים ולהשתלט על רגשותיהם.

חומר ואוביקט: בעבודת מחקר זו, שפכתי האור על יצירותיו של בלאנק, ואיך הוא נצל את השפעת הסביבה האמריקאית להבהיר את מצבה הנפשי של דמותו.

במחקר זה השתמשתי בכמה מיצירותיו של בלאנק: (אדמה, בשעת חירום, ילדי ירושלים, מושבה, על אדמת אמריקה, ערבה וצאן). מספר היצירות האלה היה מכסה את עבודת המחקר שלי.

הפרק הראשון: ש.ל. בלנק, קורות חייו ויצירותיו:

פרק משנה הראשון: קורות חייו:

שמואל-לייב בֶּלְנֶק (או בלאנק) (ידוע לרוב כש"ל בלנק; 20 באוקטובר 1891, דונייבצי, אוקראינה (האימפריה הרוסית) – 16 באוקטובר 1962, פילדלפיה) היה מורה לעברית וסופר עברי.

שמואל-לייב בלנק נולד בשנת 1891 בדונייבצי שבאוקראינה, באימפריה הרוסית, ובגיל 18 עבר לבסרביה. הוא עבד כמורה לעברית שעבר בין היישובים החקלאים של יהודי בסרביה. ב-1917 התחיל לפרסם סיפורים מהווי יהודי היישובים האלה ומתקופת מלחמת האזרחים ברוסיה. לאחר סיפוח בסרביה לרומניה ב-1923, היגר לארצות הברית, שם לימד עברית בגראץ קולג' שבפילדלפיה.

בלנק המשיך לפרסם יצירות ספרותיות, למבוגרים ולילדים, כולל רומנים, סיפורים ומחזות לבני הנעורים. יצירתו סובבת סביב מפעל ההתיישבות של יהודי בסרביה, שעברו מעיסוקים גלותיים אופייניים, לעיסוק בעבודת האדמה והתחברות לטבע תוך כיבוש הערבה המזרח-אירופית.⁽¹⁾

פרק משנה השני: יצירותיו:

- הסיפור: "ערבה" (ניו יורק, ההסתדרות העברית באמריקה, 1926).
- הרומן: "צאן" (ברלין-שרלוטנבורג, ווילנא, שטיבל, דפוס ראם, 1930).
- הסיפור: "בלילה הוא", קומדיה לפורים, (ניו יורק, ירושלים, שילה, 1931).
- הרומן: "יום הפרחים" (ניו יורק, חמו"ל, 1931).
- הסיפור: "אם הבנים" (ניו יורק, תל אביב, שילה, 1931).
- קובץ הסיפורים: "ילדי ירושלים", חזיון לחנכה, (ניו יורק, ירושלים, שילה, 1931)
- הרומן: "אדמה", (תל אביב, מצפה, תרצ"ב 1931).

- קובץ הסיפורים: "בשעת חירום", (פילדלפיה, הר ציון, 1932).
- הרומן: "נחלה", (תל אביב, שטיבל, 1933).
- הרומן: "מיסטר קוניס", (תל אביב, שטיבל, 1934).
- הסיפור: "מושבה", (תל אביב, שטיבל, 1936).
- קובץ הסיפורים: "אי הדמעות", (ניו יורק, עגן, על יד ההסתדרות העברית באמריקה, 1941).
- קובץ הסיפורים: "ביד הגורל", (ניו יורק, עגן, 1944).
- קובץ הסיפורים: "במערכת החיים", (ניו יורק, עגן, 1954).
- הסיפור: "על אדמת אמריקה", (תל אביב, א' ציוני, 1958).
- קובץ הסיפורים: "עץ השדה", (ירושלים, קריית ספר, 1961).⁽²⁾

הפרק הראשון: השפעת הסביבה האמריקאית בסיפוריו של בלאנק:

פתיחה:

בין הסופרים העברים באמריקה, שייחודו חלק מיצירתם לשם תיאור סביבתם החדשה, נמנה ש. ל. בלאנק, והוא גם המובהק והפורה שבהם. הוא ניחן בכשרון של הסתכלות מהירה, ולא עברו שנים מועטות מעת השתקעו בארץ זו וכבר העניק לנו מאוצרו הטוב כמה וכמה סיפורים בנויים על רקע המציאות המקומית, עד כמה שמציאות זו עשויה להשתקף בנפשו של צעיר מהגר ששרשים עמוקים לו בארץ מכורתו הקטנה שמעבר לים-בביסאראביה.⁽³⁾

כשרון זה של הסתגלות מעיד על מידה של עירנות שבנפש כלפי רשמי-חוץ ועל סגולה של תגובה וקליטה תכופה, תכונות שיש, אמנם, בכוחן להרחיב את חוג-המבט ולהשעיר את אוצר הרשמים, אבל אין בהן כדי הכשרה מספיקה להעמיק חזון ולראות דברים מתוך אספקלריה צלולה למדי.⁽⁴⁾

פרק משנה הראשון: הנוף הכפרי והאכר היהודי בסיפורי בלאנק:

כל הרוצה לעמוד על מהות יצירתו של בלאנק ולבחון את שיעור-קומתו כסופר וכאמן, על-כרחו ילך אצל יצירותיו הביסאראביות תחילה, שכן בהן מתגלה כשרונו העצמי והן גם שיצרו לו מוניטין בספרות העברית החדשה. לאורן של הללו יתבלט ערכה של תרומתו האמריקאית.⁽⁵⁾

יצירתו הביסאראבית של בלאנק היתה בשעתה מעין גילוי בספרות העברית החדשה. היה בה דבר-מה חדש ורענן, שהשיב על הספרות מרוחו של תור-הנעורים היהודים בספרות, מן התום האידילי שב"אהבת ציון" במהדורה חדשה. הוא נתן לנו את הנוף הכפרי, את האכר היהודי, את העדר ואת הרועה עם חלילו ושירתו הנוגה, ועל כולם, את ריתמוס העבודה שבמשק כפר.⁽⁶⁾

הסיפור העברי ידע ברגיל את העיירה ואת אורח-חייה הקבוע, המשומר והמנוסח, הוא טיפל ביהודי המסכן, התלוש והמתרוצץ, אכול דאגות הפרנסה. הכפר היה משמש רק כעין מסגרת לתמונה, מין קישוט אמנותי, אחד הסממנים בתיאור הנוף הטבעי, ולפעמים, כעין מזכרת-אימה, רמז על סכנה קרובה העלולה להתפרץ בשעת-כושר.

ואילו בלאנק הכניס אותנו לתוך הכפר ממש, לתוך ארג חייו על חליפות אורותיו וצלליו.⁽⁷⁾

היריעה שגולל בלאנק לפנינו היא רחבה למדי ומשתרעת על שטח של ארבעה ספרים: "צאן", "אדמה", "נחלה", "מושבה" (חוץ מסיפורים בודדים המסתעפים מהם ושייכים ברוחם או בתכנם אל הטיטראלוגיה הזאת). ועל גבי היריעה הזאת רקם מערכת שלמה של דמויות וטיפוסים של יהודים כל-כך שונים מן הרגיל במהותם ובפרצוף פניהם ובכל דרכי חייהם, יהודים תמימים ובריאים, כובשי ערבה ובוני ישוב חקלאי-אכרים ממש.

היכן ראה בלאנק ישוב יהודי כזה? לו ולביסאראביה פתרונים. על כל פנים העולם שהוא נותן לנו עולם ממשי הוא ואנשים חיים מתהלכים בו.⁽⁸⁾

בלאנק ידוע לתאר דברים, הוא אוהב לספר לשם עצם הסיפור בלי כוונה צדדית, פרובלימאטית או אמנותית. כשרונו הסיפורי הוא מן המבורכים ביותר, כשרון טבעי, רענן ופורה. דבריו שופעים כמתוך מעין, ויש למבקרים רבים הרושם שלא ידע מעולם חבלי-ביטוי או הרהורי-ספק, ומכל שכן, צער של כשולן. יש בו עוד מתמימות העלומים ומן ההתפעלות והתמהון של היוצר עם גילוי ראשון של כשרון היצירה שבו.

פרק משנה השני: האיפוס העממי של בלאנק:

כל ציור נאה וכל צירוף מוצלח וכל השוואה מפתיעה- הרי הם גילויי יופי, מקור של הנאה אסתטית. ולפיכך מלאים וגדושים תיאוריו של בלאנק, הדברים מוארים באור רב ומבהיק הנופל עליהם בבת-אחת מכל צד. אין הוא גורס דמדומי-צבע, חליפות אור וצל.

הקוים שלו הם קוים ישרים כמו בטבע: יום ולילה, תומת ישרים או רשע עולמים, אידיליה או גי-צלמות. תכונה זו (שהיא מיוחדת לאיפוס העממי) חוצה את יצירתו לשתי רשויות: סיפורים אידיליים מזה וסיפורי-זוועה מזה. ובאמת קשה להאמין, שאותו בלאנק, משורר הערבה, יוצרן של "צאן", "אדמה" ו"נחלה". שהן כולן שיר-מזמור לאדם ולטבע ולחסד-אלהים בעולמו, הוא גם מחברם של סיפורי האימה "בשעת חירום", שבהם הוא מתאר במתינות אובייקטיבית ובפרטי-פרטים נאטוראליסטיים מחזות-זוועה המספרים את שערות הראש ומטילים בלב הקורא הרגשת יאוש לאין-מוצא.⁽⁹⁾

אני רואה שבלאנק חיי בשני עולמות: אחד כולו זכאי ואחד כולו חייב. פני החסד שלו מאירים מתוך ציורי-ההווה, ואילו פניו הזעומים מופנים כלפי עולם הנפש של האדם המעורטל. הקו המאחד את שני הציורים האלה הוא: התפישה הקיצונית, השאיפה להביא את הדברים לידי מיצויים האחרון.

לגבי בלאנק אין המדה של חשוב ובלתי-חשוב נוהגת בסיפור. הכל חשוב, כל פרט וכל קו ארעי, כל נדנדוד-נפש וזעזוע-אור גילויי-חיים הם, וממליא- גילויי-יופי. ולא עוד, אלא שהללו עשויים להתפשט ולהתמלא משמעות מרובה על-ידי תוספת גוון וצליל. והוא אמנם נזקק לפרטים באותה מידה של אהבה והתפעלות ובאותם האמצעים של התיאור הרחב, השופע והממצה, עד שלפעמים יש לנו הרושם של היקף מרובה ויסוד מועט.⁽¹⁰⁾

פרק משנה השלישי: המציאות האמריקאית ביצירותיו של בלאנק:

כוחו של בלאנק גדול יותר בתיאור מצבים מאשר בסיפור-המעשה. רוב סיפוריו אין בהם כובד עלילה, אבל טעונים הם דינאמיות ומתיחות. הרקע קצר על-פי רוב. בסיפורי הקובץ "בשעת חירום" הדברים מתרכזים מסביב לנקודה אחת: יהודי מהגר לאמריקה. הוא יודע ליצור אטמוספירה של אימים גדולים.

הוא מצרף במין מיתודיות מבהילה קו לקו, פרט לפרט, אחד נורא מחברו: "יוחנן חש כמו שהוא זר בעיר הקרה הזאת. אין לו ידידים, הוא רחוק מאוד ממשפחתו"⁽¹¹⁾

יצירתו היפה והחשובה ביותר היא, בלי ספק, הטיטראלוגיה שלמעלה. אף כאן סבך של מאורעות, אין עלילה אורגאנית המתפתחת מתוך עצמה. יש שורה של תמונות ומעשים המשובצים זה ליד זה על גבי רקע של נוף כפרי. אולם כאן צועד בלאנק מתנוות, מתוך רווחה אפית. הנשימה אטית ורחבה. עם שהיא מחוממה לפרקים בזרם של התפעלות.

בעצם אין כאן סיפור, אלא פואימה, שיר-הימנון לעבודת האדם ולברכת האדמה. המון פרטים ריאליים, קטני-קטנים, פשוטי יום-יום משתזרים ליריעה מגוונת, לתמונה קיבוצית של חיי כפר. יש ציורי-הווי רעננים וציורי-טבע רוויים, יש גם מערכת טיפוסים ודמויות, מהם בולטים, מעוצבים בקווים נאמנים. אך הכל שרוי כאן באווירה פיוטית-חגיגית, הכל ספוג רנן-לב, חדוות-בנין, רוויה של חיים. אף הטון הלירי מוסיף חן לתמונה אידיאלית זו של חיים שלמים ותמימים בחיק הטבע ותחת חסותו של אל רחום וחנן.⁽¹²⁾

בסיפורו של בלאנק "ערבה" בועז, הוא הגבור הראשי של הסיפור. הוא הולך וגדל לעינינו ומתייחד יחוד צורה ואופי. בשעתו היה בחור בן כפר, מגושם ופראי, ללא תורה וללא דרך-ארץ, כולו נתון לסוסים ולנשים ושטוף בהוללות כאחד מצעירי הערלים. אך רוב התיאור של הסיפור הוא תיאור את הנוף שבניו-יורק, שהיא הסביבה החדשה של הגבור:

עכשיו תעה בועז בערבה, עבר ליד באר. הוריד את המשאבה ועלתה ריקה. חזר על עקביו ובא אל המעינות: אין מים. שכב בעמק והקשיב ללחש הלילה. הביט השמימה, אל הכוכבים ואל הירח העולה. המראה הזה הסב לו משום-מה דכדוך נפש. הוא היה היחיד שבארץ אמריקה, אין משפחתו. אך צריך להתבוללות בחברה החדשה. וחיי בסביבה החדשה.⁽¹³⁾

רחל היא מלאכו הטוב של בועז. היא המוליכה אותו ביד רכה בדרך האבקות עם עצמו. היא בעצם הרוח החיה בכל המפעל: אשת-חיל, עקרת-בית. אף-על-פי-כן אין לה דמות מסוימה, אין לה פרצוף-פנים משלה. אחת היא בכל מהלך הסיפור ולא נדע מה יתרחש בעולמה הפנימי. והוא הדין בשאר הנפשות העושות בסיפור.⁽¹⁴⁾

ברומנו "צאן", בלאנק מדבר על דמותו של "שואל המלמד", דמות רומאנטית-דמיונית, שתפקידה ברומן הוא, כנראה, להבליט את היסוד הרוחני-דתי שבחיי החולין של עדת אכרים יהודים באמריקה. בלאנק לא צמצם כאן בצבעים ויצר מין דוגמה אידיאלית של יהודי דתי, אלא הסביבה הניו-יורקית הייתה מכסה את מאורעות הרומן.

"ועוד היה אומר, לכשתרצה הרי הדרך בחזקת הנאה. רואה אתה שמים בהירים מלמעלה ואדמה ירוקה מתחת ואומר: חמה זו שהוציא הקדוש-ברוך-הוא מנרתיקה מעטפת אותך

בחומה ורוח זו משיבה נפשך ברעננותה. זה הירח בשמים של ניו-יורק. הוא שמיח שישי בעיר זו יהודים רבים".⁽¹⁵⁾

הרומן הזה הוא יצירה המרוכזת מסביב לנושא המפעל ההתישבותי של קומץ יהודים בנכר. אלה הם חלוצים, העוקרים את עצמם מההווי הגלותי המדכא, ממעגלות הפרנסות העיירתיות, מהרחובות והסמטאות הצרים, ושותלים עצמם במרחבי הערבה, בחיק הטבע. בועז הוא בור, עם-הארץ, מלמדים לא לימדוהו, וסביבה יהודית ספוגה תורה ומצוות לא חניכה אותו. הוא נתיתם מהוריו בילדותו, גדל בכפר בין גויים, סיגל לעצמו את מנהגיהם, ובצעירותו היה שיכור ושטוף תאוות-זימה.⁽¹⁶⁾

מה ש-מזדקר ראשונה לעין בצירי-הווי אלה הוא-שאיין בהם משום צביון יהודי טיפוסי. רוב גבוריו אופי גויי להם בארחם ורבעם ובהגיגם ואף בדיבורם שהוא חציו סורסית, אף כי הוא מתובל בצירופי-נוסח יהודיים וגם במבטאים "למדניים" שאינם הולמים את אומריהם כלל. שנית, יש רושם של סביבה, זאת אומרת-של קשורי-יחסים, פרי חיי תרבות ומסורת משותפים. אמנם, העולם שהוא מתאר כאן הוא עולם מתהווה: תולדות ישוב יהודי באמריקה, צמיחתו וגידולו.⁽¹⁷⁾

בסיפורו של בלאנק "על אדמת אמריקה" יש תיאור לסביבה האמריקאית שהיתה סביבה זרה לו: "ריח של שגעון צרר כל עדה יהודית פה. הבעידו אש בחבית של ספיריטוס וגעו כשוורים משתוללים. הנשים שרקו עד כלות-נשימה, הטילו נתחי חזיר אל המדורה, חולצות, שערות גזוזות ומסרקות. נצטופפו ונתפזרו חליפות, כרעו אפים ארצה, תופפו על חזותיהן המגולים והילילו ככלבים."⁽¹⁸⁾

איזו האלוצינאציה! איזה חלום-סיוטים! מין בולמוס דתי של פראים אוכלי-אדם. תמונות ומעשים כאלה וכיוצא באלה מתאר בלאנק בסיפוריו במין דייקנות אכזרית, כמעט סאדיסטית, וידו לא תרעד ולא יירא לגשת אל התחום. וכדי להבליט ביותר את רקבוננו ואת התפוררותו של עולם מטורף זה הוא שם את תביעת הצדק הבודדה והחלשה דוקא בפי נמושות, זקנים תשושים, חדלי-ישע ופחותי-החברה כמו פאנטיליי הרועה ב"שונאים" וריצי שומר בית-הקברות היהודי ב"צליבה". עדים אנו כיום למעשים כאלה ואולי נוראים מאלה. ולא מקרים בודדים הם, אלא עמים שלמים, ארצות ויבשות נסחפים במערבולת-דמים.⁽¹⁹⁾

העולם כולו מפרפר בצפרניו של גורל קשה ואיום שירד עלינו בדמות ממשלת זדון, שאין לפניה רחמים וחנינה. אך לב מי ימלאהו לתאר את המוראים האלה בצבע ובניב ולעשות מהם מטעמים אמנותיים? יש גבול לאמנות, אף יש גבול ליכולת הקליטה. המעשים שבלאנק מספר עליהם השתיקה יפה להם, או לכל היותר-הרמז והצמצום.

הסיפור "מינסטר קוניס", סיפור של "שונד" מן המין הגרוע. מיסטר קוניס זה היה בשעתו ובעיר מולדתו הישנה בחור אלים ידוע בשמו "ליבוש קורקי" על שם אומנותו, אומנות הגנבים, מומחה להעלמת תרנגולות, אלא שלא משך ידו גם מביזה ושוד. וכשנכשל בעוון רצח והיה אנוס לברוח מאימת המשפט מצא לו מפלט במקום נידח אצל זוג של זקנים שגרו בניו-יורק.⁽²⁰⁾

"מזדמנת לך חורשה בדרך הרי אתה נכנס לתוכה, נהנה מריחה הטוב ומדממתה הערבה. שוהה אתה בה שעה ארוכה, עובר לרחבה ולארכה, מתבונן בקליפה נוטפת שרף של אורן רם או בצמרת מוזהבה באור החמה, מקשיב לרינת צפור סמויה"⁽²¹⁾

המפעל ההתיישבותי של יהודי אמריקה, שעליו מספר בלאנק, הוא פלא, מאורע גדול, המתחולל ומתרכב ממעשים קטנים, מחיי עמל-נמלים, תוך סבל ויצירה בלתי-פוסקים. ואף-על-פי שמעטות הן הנפשות הפועלות באידיליות של בלאנק ואינן משורטטות כדבעי.

גם היסוד העלילתי אינו מגרה את תאבון הקריאה, ועל ההתיישבות עצמה מסופר בחדגוניות יתרה, בהעלאת פכים קטנים, בטון כבוש, תמים וריאליסטי, בשלוח אידילית "מרדימה" כביכול- הרי הקורא תמיד מתוח, נרגש וסקרן, כי מלפפת אותו תחושת הפלא, המתמשך מהקדומים של האומה, ואם תרצה, נאמר: ממעינות-הנצח של נשמת האדם, הכמהה לאדמה, ליצירת מעשי-בראשית.⁽²²⁾

פרק משנה הרביעי: הרומנטיקה בסיפורי בלאנק:

בלאנק אמנם נזקק לפרטים באותה מידה של אהבה והתפעלות ובאותם האמצעים של התיאור הרחב, השופע והממצה, עד שלפעמים יש לנו הרושם של היקף מרובה ויסוד מועט. הרגשות היסודיים שבאדם מקבלים אצלו מידה מופלגת, רומאנטית. כמעט אגדית. האהבה, למשל, היא אצלו או שירה פסטיראלית מתוך רגשות נעימה-מתוקה, או להט-חשק פרימיטיבי, שאגת-בשרים ותאוות-כיבוש. ברומן שלמעלה, האהבה היא רומאנטית-דמיונית, מעולפת סוד-יערים ועטופת רז-נעורים של יצור פלא, מין חות-בראשית טרם טעמה מן החטא.⁽²³⁾

יש שהוא נראה לנו כעין סטאטיסטן שלא בא אלא לשם הבלטת-ניגוד. אך יש שבפרצופו המגוחך מתגלים קוים עמוקים כמעט טראגיים, אלא שלא באו לידי השלמה. אשתו הצעירה והיפה, טיפוחת רוח הערבה, עם שהיא נאמנה לבעלה ויש שהיא אף מתגאה ב"למדנותו" ומתיימרת בכבודו, כבוד ה"קוריספונדנט של המליץ", הריהי מבטלת אותו בלבה בשל חולשתו וחוסר-ישעו בכל דבר-עבודה ויגיע-כפים.

לפני עיניה היתה מרחפת שלא מדעתה דמותו של מאיר, זה צעיר-האכרים האמיץ והסוער, שגודל בית אביה ושהיה כרוך אחריה ורודף אהבתה במין עקשנות תובעת. ושלא במתכוון היתה פוגעת בנימה כאובה בנפשו של עקיבא מדי העלותה את שמו של הגבור כדוגמה של עוז-גברים ותפארת אכרים. קו פסיכולוגיה זה נטשטש בתוך הלגלוג הסאטירי ולא בא לידי גילוי אמנותי.⁽²⁴⁾

הגיבור שינק את אהבתו לטבע מן האפרים הרחבים, מן האדמה הפוריה והברוכה, ושאיפתו להיאחז בקרקע היא סטיכית, איתנה כסופה בערבה, וכוחותיו הגופניים עצומים, וידיו מתאמנות על-נקלה בכל ענפי המשק, בשדה ובבנין, ומחשבתו פשוטה, בהירה, ישרה, אינה מתפתלת לצדדין, ורוחו עז כסלע.

זהו גיבור, חלוץ-העמל, שתאוות סערו בנפשו ונשתתקו, כי גברה עליהן תאוות הבנין. הוא כובש לו עמדה בערבה השוממה אט-אט, בעבודה חרוצה, בתמימות קדושה ובטוהר הלב. דומהף שמן השמים מסייעים לו, וגדי לגדי מצטרף אצלו, אמת-קרקע לאמת-קרקע, דיר לבית וממגורה לאוהל נצמדים. הוא מוסיף קנין רחרי קנין.⁽²⁵⁾

"נתקנאו בהן הגברים. הריחו בריח הבשר הצלוי ונתגעשו מתוך התפעלות-פראים. שברו שיחים וענפים. נתהדקו בהמון אל הארנים הרכים. באויר עמדה המולה גדולה של שבירה, שריקה, זמרה. תימרות עשן עלו מן המדורה כלפי מעלה. התנשאו ברוח המצויה מטפחות הרוכות, מטליות של לסוטות. התפלשו הבריות בעפר, נשאו כסופה מסביב למדורה, נכוו באש ונתעוו מכאב-תענוגים.

הנשים התרוצצו כשדות פרועות-שער, התמכרו כולן בידי הגברים לעשות בהן כרצונם. זה היה שחור לוטה (לוט) בעשן, שאן וגועש-הה! ... הה! ... הה! ...⁽²⁶⁾

תמונה של חוסר-ישע ויאוש אין-אונים לעומת הגורל ניתנה בכוח רב ב"ילדי ירושלים". הגבור נאבק בשאקרית רוחו עם קושי החיים שבגולה. מכל הסיפורים שבקובץ נראה לנו "על הגבול של אמריקה" מוצלח ביותר. הוא כתוב בריתמוס כבוש ובצמצום אמנותי והוא גם היחיד הנושא אתו בשורת-מה, משמעות אנושית המרמזת על נצחון האדם אפילו בשעת מפלתו. גם כאן העניין מסתיים באסון.⁽²⁷⁾

"חדוה קפצה עליו, לא היה לו תענוג גדול מאשר לשאת את התורה. עכשיו תהא לה מנוחה שלמה- חזקה על שתי זרועותיו שישארה באמונה. הוא עטפה יפה-יפה בטלית הישנה, שלא ידבק בה אף גרגיר אבק אחד. משא נעים, משל לנושא שק מלא אדרכמונים. אל חזו אימצה וקלט ריחה, ריח של עתיקות ומסתורין, שהזכיר עולם אחר והווייה אחרת"⁽²⁸⁾

דמויות הגיבורים מעוצבות על-ידי בלאנק באהבה רבה, מתוך תיאור השתרשותם באדמה וצמיחתם הטבעית, מתוך יצירתם את עצמם יחד עם משקיהם ההולכים ומסתעפים בעמלם.

"דמעות עמדו בעיניו, דמעות-גיל איש לא ראה אותן, אלא מעטפת התורה הנישאת בזרועותיו ספגה אותן"⁽²⁹⁾

פרק משנה החמישי: מזיגת זכרונות המולדת והסביבה הנוכחית:

בלאנק מרבה בפרטים, ולפנינו קמה התמונה הכללית- תולדות ההתישבות החלוצית של יהודי אמריקה, ותמונה זו קוסמת לנו, בהביעה ברורות, כי יש תקוה לאומה להכות שרשים בקרקע המולדת, להפרות את שממותיה על-ידי חקלאית חלוצית, הבונה מדינה ועם. אולם, מלבד תיאורי המפעל היהודי באמריקה, מגולל לפנינו בלאנק ציורי-טבע נהדרים, המתאחדים עם ציורי החיים של האיכרים החלוצים, כובשי החקלאות, והקורא שקוע כולו בשתי רשויות בבת-אחד: בחיק הטבע על תמורותיה וחליפותיה במראות ובגונים ובעולם העשייה של האדם, גיבור העמל. הרומן שלמעלה הוא לירי-סנטימנטלי מאד בתיאוריו.

בלאנק רחוק מגבולות מכורתו, באמריקה הסואנת, שמר בלבו זכרונות מימי ילדותו וצייר בצבעים ריאליסטיים יפים את הרומן "מושבה" על ההי והצומח והדומם שבה, על עושר גוניה וצליליה- על השלווה שבה ועל סופת-השלגים המשתוללת בתוכה, אך במרכז המושבה העמיד את האיכר העברי, החלוץ, המשנה סדרי חיים גלותיים ונדבק לאדמה.⁽³⁰⁾

אותה נטיה לזר, לבלתי-רגיל ולבלתי-נורמאלי, שקצתה-פרי רשמים וזכרונות קשים מימי הפרעות וקצתה-תכונה שבנפש, שעדיין לא עלה ביד הסופר להתגבר עליה, מתגלית גם- וביחד חריפות- בסיפוריו האמריקאיים. סיפוריו אלה נופלים הרבה בערכם מן הקודמים. כי כאן עומד בלאנק על יסוד רופף- על קרקע מציאות שהיא זרה ובלתי-מובמנה לו. הסביבה החדשה עדיין לא נקלטה בנפשו, ועל כרחו ראייתו- ראיית מהגר התופס את המקרי, את היוצא-דופן, את העקמומית שעל גבי השטח.⁽³¹⁾

ברומנו של בלאנק "יום הפרחים" למשל, מסופר על יהודי אמיר בעל משפחה ובעל בית חנות באחת העיירות הסמוכות לניו-יורק, שהיה רגיל לבוא למטרופולין

לרגלי עסקיו. נדמן פעם לתיאטרון ונמשך אחרי יפיה המקסים של המשחקת. לבש עוז והוביל לה שי-צרור פרחים. הסבירה לו פנים. ולאט-לאט נעשה אורח מצוי בביתה ונשתעבד לה בגופו ובממונו, עד שנפרד מעל אשתו ובתו היחידה והרחיב את ביתו ומסחרו. וכשדלל אוצר כספו הפכה לו המשחקת עורף והלכה אחרי מאהבה החדש. והאוהב העלוב התחיל מתגלגל במורד, נע ונד בארץ ללא גג וקורה.

לכאורה מעשה ישן-נושן עם מוסר-השכל בצדו. אך עוד למחבר פתרונים. באחד הערבים נדמנו במכונית אחת. הגבור שבינתיים נעשה נהג ומי שהיתה אשתו-מלפנים יחד עם בתה-בתו, שגדלה בתוך כך ונתארשה, והערב-כך נודע לו, היא מוכנסת לחופה. בשעת החתונה עמד כמתנגב בפתח האולם, מסתתר בין הקרואים, כולו אכול-חרטה ולהוט-שנאה לעצמו, וביותר-לבעלה של אשתו, שירש את מקומו ואת זכותו, זכות בעל זאב. כתום הטקס ירד והסעיר את מכוניתו אל עמוד הטלגראף ושם בבת-אחת קץ לחייו.⁽³²⁾

סיפור מילודראמאטי, מלאכותי. לא מצאה "המשחקת המפורסמה" ענין אלא להיטפל ליהודי קרתני זה המגלגל בפול ועדשים, ומכל אלפי הנהגים שבניו-יורק לא נדמן להן לאשתו ולבתו אלא זה, ודוקא בליל החתונה של חבת. אפשר שגלגול מקרים כזה יכול להתרחש בחיים, אבל אין זה טיפוס ומחויב-המציאות ואינו ענין ליצירה.

והוא הרומן המעשה בבחור ובתולה שיצאו לטיול בסביבות ניו-יורק אחרי התוודעות קצרה בתיאטרון. הבחור היה, לכאורה, כולו נימוס ורצינות, פתח בספרות ואמנות, כנהוג, וסיים-באהבה ונישואים ודיבר על עתיד מזהיר, והבחורה אף היא ראתה בו את גואלה ובחיר-לבבה. אך משנטו צללי ערב והמכונית עמדה במקום נידח ועזוב, מיד שינה הבחור את טעמו ורצה לבוא על שכרו בעד טרחתו ודבריו הנעימים. וכשלא נשמעה לו הנערה אמר לכבשה ביד חזקה. שלחה בו את צפרניה ושיניה, נשמה מזרועותיו והתחילה לברוח על נפשה, והוא אחריה.

באפלת הערב נתקלו בדרך מרוצתם בגזרי עצים ואבנים ונפצעו פצעים אנושים, נפלו במהמורות ונתלכלכו בטיט, אך הבחור לא פסק מרדוף אחריה, מתחנן, מקלל ומאיים, עד שסוף-סוף השיגה כשהיא מתעלפת, עשה בה כרצונו ועזב אותה לנפשה באין רוח חיים בקרבה. ושערו-נא בנפשכם: אדם רודף אחרי אשה שעה או שעתים, ואש שחקו לא תשקע עד אם יכריע את האשה תחתיו וימלא בה את תאוותו! ודבר זה לא נעשה בין קופים שוכני יערות אפריקה או בין זאבים בערבות סיביר, אלא בין בני-אדם מן הישוב בסביבות ניו-יורק! לא, אין כאן לא אמת טבעית ולא אמת חיים ואמנות.⁽³³⁾

אני רוצה לומר: בלאנק היה סופר אחר (והוא אחד הגדולים) שכתב סיפורים רבים, לכל הפחות, דראמה אנושית עמוקה, התנגשות טראגית, ניצוצות של קדושה בתוך קליפת הטומאה. בלאנק ברוב יצירותיו היה מתאר את חייהם של היהודים באמריקה, אשר הושפעו הרבה מהסביבה האמריקאית, שהייתה לרוב סביבה זרה עליהם.

יצירותיו של בלאנק הם: סיפורים מעין אלה סימן כשלון הם לסופר ונוח היה שלא נבראו משנבראו. עמדתי בפרטות יתירה על סיפוריו אלה לא לשם קטרוג סתם ולא מתוך כוונת ביטול (הסטיות האלה אין בכוחן לטשטש את דמותו העצמית של

הסופר), אלא לשם אזהרה על הסכנה האורבת לו בדרך זו של הספקת חומר-קריאה מדגדג ומגרה בשביל הרחוב.

סיכום:

1. בלאנק היה סופר יהודי שחיי באמריקה והושפע רבים מן הסביבה האמריקאית. ההשפעה זו הייתה ברורה ברוב יצירותיו הספרותיות.
2. בלאנק מרבה בפרטים, ולפנינו קמה התמונה הכללית- תולדות ההתישבות החלוצית של יהודי אמריקה.
3. בלאנק היה סופר אחר (והוא אחד הגדולים) שכתב סיפורים רבים, לכל הפחות, דרמה אנושית עמוקה.
4. כוחו של בלאנק גדול יותר בתיאור מצבים מאשר בסיפור-המעשה. רוב סיפוריו אין בהם כובד עלילה, אבל טעונים הם דינאמיות ומתיחות.
5. בלאנק חיי בשני עולמות: אחד כולו זכאי ואחד כולו חייב. פני החסד שלו מאירים מתוך ציורי-ההווה, ואילו פניו הזעומים מופנים כלפי עולם הנפש של האדם המעורטל.
6. בלאנק ידוע לתאר דברים, הוא אוהב לספר לשם עצם הסיפור בלי כוונה צדדית, פרובלימאטית או אמנותית.
7. סגנונו של בלאנק קל ושוטף יותר מדי. לשונו גמישה ועשירת צירופים, אך אין לה כובד ועומס כשל זו המעורה במקורות.
8. בלאנק סופר צעיר וער היה נתון להשפעתן של דוגמות ספרותיות שונות שהיו קרובות לרוחו.
9. הרצאת הדברים שלו, ספק תיאור, ספק שיחה בינו לבין הקורא, והשימוש בגוף שלישי יש בהם מן המאניירה של סופרי הצפון.

שולי המחקר:

1. אהרון, בן-אור. תולדות הספרות העברית בדורנו. יזרעאל (תל-אביב 1955). עמ' 367.
2. שם. עמ' 368.
3. אפשטיין, אברהם. מקרוב ומרחוק, פרקי מסה ובקורת. אוהל (ניו-יורק 1944). עמ' 45.
4. שם. עמ' 45.
5. הלקין, שמעון. זרמים בספרות העברית החדשה. מוסד ביאליק (ירושלים 1984). עמ' 144.
6. שם. עמ' 146.
7. יוחנן, משה. ספרות עברית יפה. דביר (תל-אביב 1935). עמ' 82.
8. חיים, ליף. "בלאנק המספר" קווים לדמותו. טרקלין (תל-אביב 1998). עמ' 218.
9. שם. עמ' 219.
10. עליאש, דינה. תורת הספרות העברית. דביר (תל-אביב 1948). עמ' 114.
11. בלאנק. ש. ל. בשעת חירום. הרציון (פילדלפיה 1932). עמ' 16.
12. יעקב, מיקלישנסקי. תולדות הספרות העברית באמריקה. עוגן (ניו-יורק 1967). עמ' 82.
13. בלאנק. ש. ל. "ערבה". ההסתדרות העברית באמריקה (ניו-יורק 1926). עמ' 16.
14. אפשטיין, אברהם. שם. עמ' 49.
15. בלאנק. ש. ל. "צאן". שטיבל (ברלין, שרלוטנבורג 1930). עמ' 9.

16. אהרון, בן-אור. שם. עמ' 369.
17. בהט, יעקב. בלאנק הסופר שבגולה. דביר (תל-אביב 1983). עמ' 18.
18. בלאנק. ש. ל. "על אדמת אמריקה". א' ציוני (תל-אביב 1958). עמ' 13.
19. בהט, יעקב. שם. עמ' 22.
20. גורבין, נורית. בלאנק: סופר יהודי באמריקה. יצחק בן-צבי (ירושלים 1985). עמ' 44.
21. בלאנק. ש. ל. שם. עמ' 23.
22. אהרון, בן-אור. שם. עמ' 368.
23. אפשטיין, אברהם. שם. עמ' 47.
24. יצחק, אניטה. הסופר בלאנק: חייו ויצירותיו. דביר (תל-אביב 2005). עמ' 114.
25. דניל, תמיר. הספרות העברית באמריקה. אוהל (ניו-יורק 1998). עמ' 214.
26. בלאנק. ש. ל. "ילדי ירושלים". שילה (ניו-יורק, ירושלים 1931). עמ' 14.
27. אפשטיין, אברהם. שם. עמ' 54.
28. בלאנק. ש. ל. "אדמה". מצפה (תל-אביב 1931). עמ' 32.
29. בלאנק. ש. ל. "מושבה". שטיבל (תל-אביב 1936). עמ' 28.
30. דניל, תמיר. שם. עמ' 218.
31. אפשטיין, אברהם. שם. עמ' 55.
32. דניל, תמיר. שם. עמ' 223.
33. חיים, ליף. שם. עמ' 234.
- ביבליוגרפיה:
1. אהרון, בן-אור. תולדות הספרות העברית בדורנו. יזרעאל (תל-אביב 1955).
2. אפשטיין, אברהם. מקורב ומרחוק, פרקי מסה ובקורת. אוהל (ניו-יורק 1944).
3. בהט, יעקב. בלאנק הסופר שבגולה. דביר (תל-אביב 1983).
4. בלאנק. ש. ל. "אדמה". מצפה (תל-אביב 1931).
5. ----- . בשעת חירום. הרציון (פילדלפיה 1932).
6. ----- . "ילדי ירושלים". שילה (ניו-יורק, ירושלים 1931).
7. ----- . "מושבה". שטיבל (תל-אביב 1936).
8. ----- . "על אדמת אמריקה". א' ציוני (תל-אביב 1958).
9. ----- . "ערבה". ההסתדרות העברית באמריקה (ניו-יורק 1926).
10. ----- . "צאן". שטיבל (ברלין, שרלוטנבורג 1930).
11. גורבין, נורית. בלאנק: סופר יהודי באמריקה. יצחק בן-צבי (ירושלים 1985).
12. דניל, תמיר. הספרות העברית באמריקה. אוהל (ניו-יורק 1998).
13. הלקין, שמעון. זרמים בספרות העברית החדשה. מוסד ביאליק (ירושלים 1984).
14. חיים, ליף. "בלאנק המספר" קווים לדמותו. טרקלין (תל-אביב 1998).
15. יוחנן, משה. ספרות עברית יפה. דביר (תל-אביב 1935).
16. יעקב, מיקלישנסקי. תולדות הספרות העברית באמריקה. עוגן (ניו-יורק 1967).
17. יצחק, אניטה. הסופר בלאנק: חייו ויצירותיו. דביר (תל-אביב 2005).
18. עליאש, דינה. תורת הספרות העברית. דביר (תל-אביב 1948).